

Agnieszka Matusik*

Tożsamość stoczni – nowe obiekty kultury w przemysłowym krajobrazie Gdańska

Identity of the shipyard – new cultural buildings in the postindustrial landscape of Gdańsk

Słowa kluczowe: system hydrologiczno-urbanistyczny, przestrzeń publiczna, tożsamość miasta

Key words: urban hydrological system, public space, identity of the city

WPROWADZENIE

Rozwój przestrzenny miasta Gdańska zawsze integralnie związany był z systemem wodnym. To układ hydrologiczny i wynikające z jego bogatego systemu powiązania stanowiły o prospericie, ale również o zagrożeniach samego miasta. Historyczna część Gdańska związana była zawsze z wodami Motławy, Martwej Wisły i Raduni. Wciąż rozrastające się, bogate miasto stawało przed koniecznością coraz większego i bardziej efektywnego poszerzania zarówno własnego terytorium, jak i zakresu fortyfikacji. Fakt ten doprowadził stopniowo do powstania potężnej twierdzy morskiej „Wisłoujście”, obejmującej swoimi umocnieniami nie tylko samo miasto, ale również włączającej w jego system cały kanał Martwej Wisły aż do jej morskiej delty. Zlokalizowana tuż przy jej ujściu forteca miała chronić zlokalizowaną poniżej stocznice oraz obszary miejskie¹. W XIV wieku następują istotne modyfikacje w obrębie systemu hydrologicznego, które pozostaną w znacznej mierze niezmiennymi do dnia dzisiejszego. W latach 1348–1356 przekopany zostaje kanał Raduni łączący Motławę z Pruszczem Gdańskim. W 1371 roku Wisła zmienia w sposób naturalny swoje koryto, przesuując się w kierunku północno-wschodnim, co uwalnia znaczne obszary położone w bezpośrednim sąsiedztwie obecnego Starego Miasta.

INTRODUCTION

The spatial development of Gdańsk has always been inextricably linked with its hydrological system. It was the hydrological system of the city and the connections entailed by the richness of the system that were decisive for the prosperity of the city, but also for the threats it faced. The historical part of Gdańsk has always been linked with the waters of the Motława, the Martwa Wisła, and the Radunia rivers. This constantly growing rich city was facing the need to increase its territory, as well as the range of its fortifications, in a more extensive and effective manner. This fact gradually led to the establishment of a mighty sea fortress “Wisłoujście”, which covered not only the entire territory of the city with its fortifications, but also comprised in its system the entire channel of the Martwa Wisła river as far as to its delta. The fortress, located right at its mouth, was to protect the shipyard located below and the urban areas¹. The 14th century sees essential modifications within the hydrological system of the city, which will remain largely unaltered to date. In the years 1348–1356 a channel of the Radunia river is dug, linking the Motława river with Pruszcz Gdański. In 1371 the Vistula river changes its bed for natural reasons, shifting towards N/E, which releases considerable areas located in the direct vicinity of the Old Town within its current perimeter.

* dr inż. arch., Instytut Projektowania Urbanistycznego, Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej

* dr inż. arch., *Institute of Urban Design, Faculty of Architecture, Cracow University of Technology*

Cytowanie / Citation: Matusik A. Identity of the shipyard – new cultural buildings in the postindustrial landscape of Gdańsk. *Wiadomości Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation* 2018;55:16-23

Otrzymano / Received: 05.04.2018 • **Zaakceptowano / Accepted:** 23.06.2018

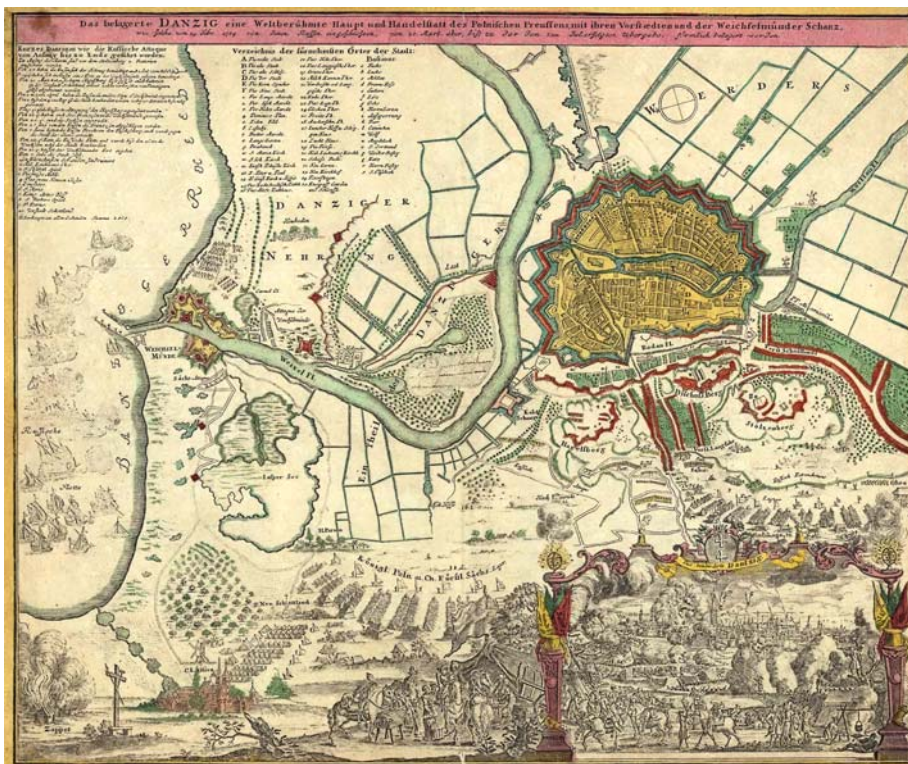
doi:10.17425/WK55GDANSK

Praca dopuszczona do druku po recenzjach

Article accepted for publishing after reviews

Ryc. 1. Historyczna panorama Gdańska, 1650–1655. Autor: Mathäus Merian. Źródło: Muzeum Historyczne Miasta Gdańska
 Fig. 1. Historical panorama of Gdańsk, 1650–1655. Author: Mathäus Merian. Source: Historical Museum of Gdańsk

Ryc. 2. Gdańsk 1734. Widoczny układ miejski wraz z twierdzą Wisłoujście. Źródło: domena publiczna
 Fig. 2. Gdańsk 1734. Legible urban layout with the Wisłoujście fortress. Source: public domain

Mimo kolejnych przebudów i przekształceń struktura miasta oraz obszar stoczniowy nie zmieniają swojej lokalizacji. Pierwotnie niemieckie stocznie: Jana Klawittera (od 1804 r.), potem Kaiserliche Werft Danzig (od 1844 r.) i Schichau (od 1890 r.) zastępuje polska Stocznia Gdańska (po 1945 r.). Transformacje polityczne i zmiany w technologii produkcji doprowadzają w 1996 roku Stocznnię do stanu upadłości. Na jej miejscu tworzy się nowa spółka pod nazwą Stocznia Gdańsk SA (2006 r.).

Upadek Stoczni i jej późniejsza transformacja wymusiły istotne zmiany przestrzenne. Przede wszyst-

Despite subsequent reconstructions and transformations, the city structures and the shipyard areas do not change their locations. Initially German shipyards: of Jan Klawitter (since 1804), later Kaiserliche Werft Danzig (since 1844), and Schichau (since 1890) are replaced by the Polish Gdańsk Shipyard (after 1945). Political transformations and changes in the production technology contribute to the bankruptcy of the Shipyard, announced in 1996. It is replaced by a new company under the name “Stocznia Gdańsk SA” (Gdańsk Shipyard, Co. – 2006).

The fall of the Shipyard and its subsequent transformation brought about considerable spatial changes. First of all, its perimeter got limited – the entire industrial area was located on the island of Ostrów, whereas its southern part got incorporated into the urban structure as a new district with a cultural and residential function under the name “Young City”. The area of the district is surrounded by Wałowa and Jana z Kolna streets, and from the north and east it borders on the waterfront of the Martwa Wisła river.

Despite the fact that this area exhibits a significant degree of degradation, it has a very favourable location, as well as it has a great identity potential. For this reason

Ryc. 3. Pochylnie Stoczni Schichaua, 1911. Źródło: domena publiczna

Fig. 3. Slipways in the Schichau Shipyard, 1911. Source: public domain

kim ograniczony został jej zasięg terytorialny – całość obszaru przemysłowego skupiono na wyspie Ostrów, podczas gdy część południowa jest wcielana do struktury miejskiej jako nowa dzielnica o funkcjach kulturalno-mieszkaniowych pod nazwą Młode Miasto. Obszar dzielnicy okalają ulice Wałowa i Jana z Kolna, a od północy i wschodu związany jest z nadbrzeżami Martwej Wisły.

Obszar ten, mimo znacznego stopnia degradacji, posiada niezwykle wysokie walory lokalizacyjne, a także niesie ze sobą ogromny potencjał tożsamości. Z tego względu staje się jednym z istotniejszych obszarów dla strategicznych inwestycji w mieście. Jego rangę, jak również stopień trudności zagospodarowania terenu podkreślono w Studium Kierunków i Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Gdańska. Definiując główne cele polityki przestrzennej miasta, jako pierwszy wysunięto postulat ochrony dziedzictwa kulturowego. Cel ten realizowany jest poprzez:

- zachowanie i umacnianie tożsamości miasta,
- zrównoważoną ochronę wartości kulturowych obiektów i obszarów w mieście².

Oddziaływanie kulturowe tego obszaru nie tylko w skali lokalnej, ale również ponadlokalnej podkreśla fakt, iż jak to przytoczono w Studium, jedyny obszar wchodzący w granice administracyjne miasta Gdańska mogący liczyć na wpis na listę dziedzictwa UNESCO to fragment terenów dawnej Stoczni Gdańskiej będący miejscem powstania Solidarności³. To obciążenie tak wielkim ładunkiem i bogactwem tożsamości i wartości kulturowych niesie ze sobą wielkie wyzwania dla twórców działających w przyszłości w tym obszarze.

ODRODZENIE TOŻSAMOŚĆ MIEJSCA – MUZEUM WOJNY I EUROPEJSKIE CENTRUM SOLIDARNOŚCI

Człowiek i przestrzeń przez niego kształtowana stanowią nierozdzielalną i nieustannie uzupełniającą się całość. Jak pisze Chrystian Norberg-Schulz: „Zainteresowanie człowieka przestrzenią ma korzenie egzystencjalne. Wyrasta z potrzeby uchwycenia istotnych relacji

it becomes one of the most important areas for strategic investments in the city. Its rank and the difficulty of land development here is stressed in the Spatial Development Conditions for the City of Gdańsk. While defining the main objectives of the spatial policy of the city, the first postulate to be put forward was the one concerning the cultural heritage. This objective is achieved by means of:

- maintaining and strengthening the identity of the city,
- sustainable protection of cultural values of buildings and areas in the city².

The cultural impact of this area not only in the local scale, but also in the supralocal one, is emphasised by the fact that – according to the Study – the only area within the administrative limits of Gdańsk which can hope to be entered in the UNESCO heritage list is a part of the territory of the former Gdańsk Shipyard – a place where Solidarity came into being³. This immense burden and richness of identities and cultural values entails enormous challenges for designers working here in the future.

REVIVAL OF THE IDENTITY OF THE PLACE – MUSEUM OF THE SECOND WORLD AND THE EUROPEAN SOLIDARITY CENTRE

Man and space shaped by him constitute an inseparable and constantly complementary whole. As Christian Norberg-Schulz writes: “Man’s interest in space has existential roots. It stems from the need to grasp vital relations in his environment, to bring meaning and order to a world of events and actions”⁴. In the context of the areas of the so-called Young City in Gdańsk this statement takes on a particularly deep meaning. This area, so sorely tested by history, especially in the 20th century, is a carrier of a rich identity, the interpretation of which was undertaken by designers of two buildings describing man’s struggle with the terrors of war and regime. These are the Museum of the Second World War and the European Solidarity Centre.

MUSEUM OF THE SECOND WORLD WAR IN GDAŃSK

The Museum of the Second World War has an incredibly unique location, characterised by very good accessibility (footpaths linking it with the historical city centre, supralocal links via the access to Wałowa street). An important aspect is also its location between the Old Town itself and the newly emerging district of the Young City. Nevertheless, the most vital aspect of the location considered here is its identity. It is a place influenced by the very rich history of Gdańsk-based shipyards, and then by the tragic history of the 20th century, as well as the vicinity of Westerplatte.

The building of the Museum, the winner in an international competition, is a metaphor. Its designers

Ryc. 4, 5. Obszar inwestycji Młode Miasto na tle obszarów należących do Stoczni oraz podstawowe strefy funkcjonalne terenu. Źródło: domena publiczna

Fig. 4, 5. Area of the investment "Young City" against the background of territories belonging to the Shipyard and the basic functional zones of the area. Source: public domain

w środowisku, wprowadzenia znaczenia i porządku do świata wydarzeń i działań”⁴. W kontekście obszarów tzw. Młodego Miasta w Gdańsku stwierdzenie to nabiera niezwykle głębokiego znaczenia. Obszar ten, tak mocno doświadczony przez historię, zwłaszcza w XX wieku, jest nośnikiem bogatej tożsamości, której interpretacji podjęli się twórcy dwóch obiektów opisujących zmagania człowieka z grozą wojny i reżimu. Jest to Muzeum II Wojny Światowej oraz Europejskie Centrum Solidarności.

MUZEUM II WOJNY ŚWIATOWEJ W GDAŃSKU

Muzeum II Wojny Światowej posiada niezwykle unikatową lokalizację charakteryzującą się bardzo dobrą dostępnością (powiązanie piesze z historycznym centrum miasta, powiązania ponadlokalne poprzez dostęp do ulicy Wałowej). Istotnym aspektem jest również położenie pomiędzy samym Starym Miastem a nowo powstającą dzielnicą Młode Miasto. Jednakże najistotniejszym aspektem rozpatrywanej lokalizacji jest jej tożsamość. Jest to miejsce, na które wpływała bogata historia gdańskich stoczni, następnie tragiczna historia XX wieku, oraz bliskość Westerplatte.

Budynek Muzeum, wyłoniony na podstawie międzynarodowego konkursu, jest metaforą. Twórcy zapisali jego przestrzeń w trzech strefach: przeszłości, teraźniejszości i przyszłości. Ta niezwykle czytelna definicja przestrzeni generuje układ urbanistyczno-architektoniczny,

Ryc. 6. Archiwalne zdjęcie terenu inwestycji. Źródło: zbiory Herder-Institut, Marburg

Fig. 6. Archive photograph of the area of the investment. Source: collection of Herder-Institut, Marburg

Ryc. 7. Muzeum II Wojny Światowej wraz z zagospodarowaniem terenu. Źródło: domena publiczna

Fig. 7. Museum of the Second World War with the land development. Source: public domain

arranged its space in three zones: the zone of the past, the zone of the present, and the zone of the future. This incredibly legible definition of space generates an urban and architectural layout which interprets the identity of the place in an incredibly powerful way. If Marc Augé defined “non-places”, the design by the KWADRAT design studio⁵ defines the PLACE anew.

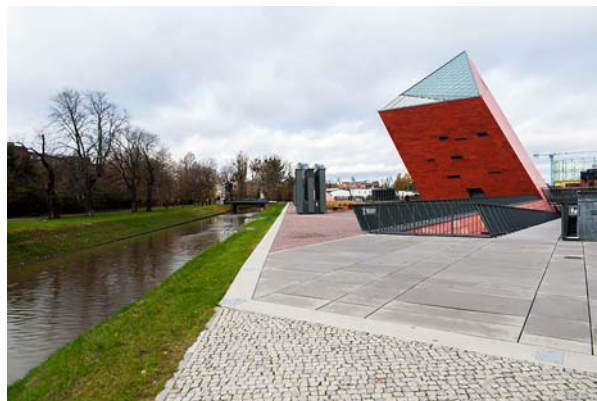
The architects proposed a somewhat negative type of the land development on the plot when the channels of the Radunia river and the Motława river meet. A new typology of space was introduced in the area once defined by a dense tissue. The edifice of the Museum is based on the vertical articulation. Thanks to this measure, a considerable open public space is obtained. The division of the exposition into three zones referred to above translates into the structure of the entire building. The zone of the past, depicting the trauma of the war, is located underground (the building has six underground floors).

The zone of the present is a buffer linking the exposition with the city and its public space. The zone, located at the ground level, is directly connected with Prof. Władysława Bartoszewskiego Square and is dedicated to a multifunctional way of use. The zone of the

Ryc. 8. Kanał Motławy z widocznym w perspektywie Muzeum Wojny. Fot. Wojciech Matusik

Fig. 8. The Motława Channel with the Museum of the Second World War visible in the perspective. Photo: Wojciech Matusik

Ryc. 9. Muzeum Wojny wraz z kanałem Raduni. Fot. Wojciech Matusik

Fig. 9. Museum of the Second World War with the Radunia Channel. Photo: Wojciech Matusik

Ryc. 10. Trzy strefy Muzeum Wojny: Przeszłość, Teraźniejszość i Przyszłość. Fot. Wojciech Matusik

Fig. 10. Three zones of the Museum of the Second World War: the Past, the Present, and the Future. Photo: Wojciech Matusik

Ryc. 11. Zejście do strefy podziemnej na śladzie dawnej Grosse Gasse. Fot. Wojciech Matusik

Fig. 11. Descent to the underground zone along the former Grosse Gasse. Photo: Wojciech Matusik

który w sposób niezwykle mocny interpretuje tożsamość miejsca. Jeśli Marc Auge definiował „nie-miejsca”, to projekt biura KWADRAT⁵ określa na nowo MIEJSCE.

Architekci zaproponowali do pewnego stopnia negatywny sposób zagospodarowania działki u zbiegu kanału Raduni i Motławy. W obszar zdefiniowany niegdyś przez gęstą tkankę wprowadzono nową typologię przestrzeni. Budynek Muzeum oparto na artykulacji wertykalnej. Uzyskano dzięki temu znaczną, otwartą przestrzeń publiczną. Wspomniany powyżej podział ekspozycji na trzy strefy przekłada się na konstrukcję całości obiektu. Strefa przeszłości, mówiąca o traumie wojny umieszczona została pod powierzchnią ziemi (budynek posiada sześć kondygnacji podziemnych).

Strefa teraźniejszości to bufor wiążący ekspozycję z miastem i jego przestrzenią publiczną. Zlokalizowana na poziomie terenu strefa wiąże się bezpośrednio z Placem imienia prof. Władysława Bartoszewskiego i jest przeznaczona do wielofunkcyjnego sposobu użytkowania. Strefa przyszłości umieszczona została w wielkim, 40-metrowym świetliku, otwierającym widok na panoramę Motławy i Starego Gdańska.

Niezwykle sugestywnym elementem tożsamości miejsca jest transpozycja dawnej ulicy Grosse Gasse

future is located in a huge 40-metre skylight, opening up the view of the panorama of the Motława river and the Old Gdańsk.

An extremely suggestive element of the identity of the place is the transposition of the street formerly called Grosse Gasse in the form of a ramp combining the zone of the present (entrance from the side of the Radunia Channel) with the zone of the past, located 14 metres below the ground level. The former street of the so-called Wiadrownia recreated this way constitutes a certain new axis of the entire project and opens up towards the Old Town.

The entire edifice is finished with red concrete, which is to serve as a reference to the traditional building material of the old Gdańsk – brick.

EUROPEAN SOLIDARITY CENTRE

The European Solidarity Centre is the second important building which interprets the importance and impact of the contemporary history. The design by the FORT studio⁶ constitutes an equally clearly defined urban and architectural space, full of meanings. This multifunctional building is located in the direct

Ryc. 12. Europejskie Centrum Solidarności od strony historycznej bramy wejściowej do Stoczni. Fot. Wojciech Matusik

Fig. 12. European Solidarity Centre from the side of the historic entrance gate to the Shipyard. Photo: Wojciech Matusik

Ryc. 14. Europejskie Centrum Solidarności od strony terenów dawnej stoczni. Fot. Wojciech Matusik

Fig. 14. European Solidarity Centre from the side of the premises of the former shipyard. Photo: Wojciech Matusik

w postaci rampy łączącej strefę teraźniejszości (wejście od strony Kanału Raduni) ze zlokalizowaną 14 metrów pod powierzchnią terenu strefą przeszłości. Odtworzona w tej formie dawna ulica tzw. Wiadrowni stanowi swobodną, nową oś całości założenia i otwiera się na kierunek Starego Miasta.

Całość budynku wykończona została betonem w kolorze czerwieni, co nawiązywać ma do tradycyjnego materiału budowlanego dawnego Gdańska – cegły.

EUROPEJSKIE CENTRUM SOLIDARNOŚCI

Europejskie Centrum Solidarności to drugi ważny obiekt interpretujący wagę i oddziaływanie współczesnej historii. Projekt biura FORT⁶ to również mocno zdefiniowana i pełna znaczeń przestrzeń urbanistyczno-architektoniczna. Ten wielofunkcyjny obiekt zlokalizowany jest w bezpośrednim sąsiedztwie mającego powstać nowego kręgosłupa dzielnicy, czyli bulwaru Drogi do Wolności. Teren inwestycji ograniczony jest ulicami Jana z Kolna, Nowomiejską, Popiełuszki oraz Doki.

Jego nadrzędną ideę najlepiej oddają słowa twórców projektu: „Nowa siedziba ECS będzie agorą, gdzie przestrzeń znajdują ludzie i idee służące budowaniu i rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego, miejscem spotkań tych, którym droga jest przyszłość świata”⁷.

Sam obiekt, nawiązujący w swoim przestrzennym kształcie do kadłuba statku, podzielony jest na dwie strefy funkcjonalne. Pierwsza jest skierowana

vicinity of the Road to Freedom, a boulevard planned to be arranged here and serve as the new backbone of the district. The area of the investment is limited with the streets: Jana z Kolna, Nowomiejska, Popiełuszki, and Doki.

Its main idea is best illustrated by the words of the authors of the design: “The new seat of the European Solidarity Centre will be an agora, where people and concepts fostering the building and development of the civil society will find their space, a place for meetings of those who care for the future of the world”⁷.

The building itself, which with its spatial form makes a reference to a hull, is divided into two functional zones. The first one is addressed to the mass audience, offering spaces of a multimedia library, an

Ryc. 13. Europejskie Centrum Solidarności od strony budynku sali BHP. Fot. Wojciech Matusik

Fig. 13. European Solidarity Centre from the side of the OHS Hall building. Photo: Wojciech Matusik

do masowego odbiorcy, oferując przestrzenie mediateki, ekspozycji, a także przestrzeń o charakterze ekumenicznym przeznaczoną do kontemplacji. Jednocześnie budynek ma zawierać części poświęcone działalności naukowej i badawczej.

Sama bryła budynku cechuje się prostotą i niemal brutalnością. Efekt ten wzmacnia zarówno oszczędność przyjętych środków w kształtowaniu samej bryły, jak i wykończenie elewacji stalą corten. Jak podkreśla jeden z twórców tego obiektu, Wojciech Targowski: „taki materiał jest nawiązaniem do idei prostoty i surowości Solidarności, która wywodzi się ze stoczniowego krajobrazu”⁸. Uderzająca jest spójność przekazu architektonicznego: niemalże przytłaczająca i ciężka bryła budynku nawiązywać ma do ciężkiej historii ruchu „Solidarność”.

Wśród ważnych elementów tożsamości miejsca związanych z przestrzenią publiczną Europejskiego Centrum Solidarności należy wymienić dawną bramę Stoczni Gdańskiej, budynek Sali BHP oraz Pomnik Trzech Krzyży.

PODSUMOWANIE

Tożsamość miejsca to pojęcie niezwykle trudne do zdefiniowania i jeszcze trudniejsze do interpretacji. Jest zarówno ulotne, jak i niezmiernie trwałe. Rozpatrując rozwój obszarów tak rdzennych dla miasta, jak tereny postoczniove, nie można uciec od próby jego reinterpretacji. Swoiste „pulsowanie” struktury w obrębie stref poportowych, polegające na związanym z kolejnymi epokami rozwojem struktur i ich zanikiem, wiąże się zarówno z wielkim potencjałem, jak i zagrożeniem. Jak podkreśla Piotr Lorens, Młode Miasto w Gdańsku, ze względu zarówno na dogodność lokalizacji, jak i profil funkcjonalny może pretendować do istotnego węzła w tzw. Gdańskim Obszarze Metropolitalnym⁹. Fakt ten nakłada na ten obszar szereg obciążeń, które mogą stać się kluczowe w walce o zachowanie tożsamości miejsca.

Historia urbanistyczna tego obszaru określona została poprzez działalność stoczniową, a obecnie definiowana będzie przez nową dzielnicę kulturalno-mieszaniową pod nazwą Młode Miasto. Jego swoistymi przyczółkami są dwa przedstawione powyżej obiekty, których twórcy wyznaczyli nowe sposoby interpretacji tego tak cennego dla miasta Gdańska miejsca. Obiekty te wpisują się w nowy obraz tego, co jako społeczeństwo uważamy za współczesne miasto. Miasto, które jako wytwór cywilizacji podlega nieustannemu procesowi zmian. Jak podkreśla Izabela Mironowicz: „Oczywiście miasto zmienia się – zmienia swój kształt, wielkość i strukturę wewnętrzną oraz reaguje na przebieg procesów ekonomicznych, demograficznych, kulturowych zarówno w wymiarze lokalnym jak i globalnym. To sprawia, że zmieniają się także poglądy na istotę miasta”¹⁰. Tym samym nowe realizacje w postoczniowym krajobrazie Gdańska stają się pomostem pomiędzy tożsamością wynikającą z dziedzictwa kulturowego a wizją współczesnej struktury miejskiej.

exposition, as well as a space intended for contemplation, ecumenical in nature. At the same time, the building is to contain premises devoted to scientific and research activities.

The very shape of the building is simple, almost brutal. This effect is strengthened by the scarcity of means adopted in the process of shaping of the main bulk of the building, as well as by the elevation finishing with corten steel. As Wojciech Targowski, one of the designers of this edifice, emphasises: “this material is a reference made to the concept of simplicity and austerity of Solidarity, which stems from the shipyard landscape”⁸. What is striking here is the coherence of the architectural message: an almost overwhelming and heavy bulk of the building is to make a reference to the difficult history of the “Solidarity” movement.

Amongst important elements of the identity of the place relating to the public space of the European Solidarity Centre there are the former gate of the Gdańsk Shipyard, the OHS Hall, and the Three Crosses Monument.

SUMMARY

The identity of the place is a term that is extremely difficult to define, and even more difficult to interpret. It is both ephemeral and incredibly durable. When considering the development of areas so indigenous for the city as the territory of the former shipyard, one cannot escape the attempt at its reinterpretation. This specific “pulsation” of the structure within the former port areas, consisting in the development and decline of the structures relating to subsequent epochs, entails both a great potential and a great risk. As Piotr Lorens emphasises, the Young City in Gdańsk, due to its favourable location, as well as its functional profile, can aspire to the position of a vital hub in the so-called Gdańsk Metropolitan Area⁹. This fact imposes a number of burdens on this area, which might become of key importance in the struggle for the preservation of the identity of the place.

The urban history of this area was defined by the operation of the shipyard; currently, it will be defined by a new cultural and residential district called the Young City. Its specific bridgeheads are the two edifices described above, whose designers defined new ways of interpreting this place, so valuable for Gdańsk. These buildings are in line with the picture which we as the society believe to be a contemporary city. A city which as a product of civilisation is subjected to a constant process of changes. As Izabela Mironowicz emphasises: “Naturally, the city changes – it changes its appearance, size, and internal structure, and it reacts to the course of economic, demographic, cultural processes both in the local and global dimension. This entails a change in views concerning the essence of the city, too”¹⁰. Thus, new projects implemented in the post-shipyard landscape of Gdańsk become a bridge between the identity resulting from the cultural heritage and the vision of the contemporary urban structure.

BIBLIOGRAFIA / REFERENCES

- [1] Augé M. Nie-miejsca. Wprowadzenie do antropologii hipernowoczesności. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2012.
- [2] Cieślak E., Biernat Cz. History of Gdańsk. Wydawnictwo Morskie, Gdańsk, 1988.
- [3] Lipiński J., Lorens P. Młode Miasto Gdańsk. Laboratorium miejskich procesów rozwojowych. Monoplan, Warszawa, 2016.
- [4] Lorens P., Mironowicz I. (ed.) Wybrane teorie współczesnej urbanistyki. Akapit – DTP, Gdańsk, 2013.
- [5] Matusik A. Identity of the river – contemporary transformations of urban embankments of the Vistula river. In: Back to the Sense of the City: 11th VCT International monograph book, Barcelona, 2016.
- [6] Norberg-Schulz Ch. Bycie, przestrzeń i architektura. Wydawnictwo Murator, Warszawa, 2000.
- [7] Pancewicz A. Rzeka w krajobrazie miasta. Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice, 2004.
- [8] Studium Kierunków i Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Gdańska, przyjęte uchwałą LI/1506/18 dnia 23 kwietnia 2018.
- [9] Zin W. (ed.) Zabytki urbanistyki i architektury w Polsce. Odbudowa i konserwacja. Tom 1. Arkady, Warszawa, 1986.

Strony internetowe

- <http://dux.info.pl/zarys-historii-stoczni-gdanskiej-kalendarium/>
https://pl.wikipedia.org/wiki/Stocznia_Gdańska
<http://sztuka-architektury.pl/article/9774/muzeum-ii-wojny-swiatowej-w-gdansk>
<http://sztuka-architektury.pl/article/10301/muzeum-drugiej-wojny-zycia-na-trzech-poziomach>
<http://sztuka-architektury.pl/article/4164/piec-pieter-solidarnosci>

¹ Historię przekształceń obszarów stoczniowych przedstawia szczegółowo publikacja: Lipiński J., Lorens P., *Młode Miasto Gdańsk. Laboratorium miejskich procesów rozwojowych*, Monoplan, Warszawa 2016.

² Studium Kierunków i Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Gdańska, przyjęte uchwałą LI/1506/18 dnia 23 kwietnia 2018, s. 206.

³ Studium Kierunków i Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Gdańska, przyjęte uchwałą LI/1506/18 dnia 23 kwietnia 2018, s. 103.

⁴ Norberg-Schulz Ch., *Bycie, przestrzeń i architektura*, Wydawnictwo Murator, Warszawa 2000, s. 9.

⁵ Projektanci: arch. Bazyli Domsta, arch. Jacek Droszcz, arch. Zbigniew Kowalewski, arch. Andrzej Kwieciński. Projekt 2009. Realizacja 2012–2016. Powierzchnia całkowita 58 000 m². Powierzchnia użytkowa 23 000 m². Dane wg: <http://sztuka-architektury.pl/article/9774/muzeum-ii-wojny-swiatowej-w-gdansk>.

⁶ Projektanci: Biuro Projektowo-Wdrożeniowe FORT, arch. arch.: Wojciech Targowski, Piotr Mazur, Antoni Taraszkiewicz, Paweł Czarzasty. Projekt: 2007, realizacja: 2011–2014. Powierzchnia: 23 349,75 m².

⁷ Fragment opisu autorskiego cytowany za pośrednictwem: <http://sztuka-architektury.pl/article/4164/piec-pieter-solidarnosci>.

⁸ Fragment opisu autorskiego cytowany za pośrednictwem: <http://sztuka-architektury.pl/article/4164/piec-pieter-solidarnosci>.

⁹ Lipiński J., Lorens P., *Młode Miasto Gdańsk. Laboratorium miejskich procesów rozwojowych*, Monoplan, Warszawa 2016, s. 283.

¹⁰ Lorens P., Mironowicz I. (red.), *Wybrane teorie współczesnej urbanistyki*, Akapit – DTP, Gdańsk 2013, s. 93.

Streszczenie

Rozwój przestrzenny Gdańska zawsze był nierozdzielnie związany z systemem hydrologicznym. Przebieg cieków wodnych oraz bliskość morza decydowały o możliwościach rozwojowych miasta na przestrzeni kolejnych epok. Zarówno tragiczna historia ostatniego wieku, jak i powojenne zagospodarowanie obszarów stoczniowych wyznaczyły nowe limitacje i nową tożsamość miasta. Powstające na obszarach postoczniowych Młode Miasto staje się nowym wizerunkiem najnowszej historii Gdańska.

Artykuł prezentuje strategię ponownego włączenia obszarów postoczniowych w strukturę Gdańska poprzez lokalizowanie na tym obszarze istotnych funkcji publicznych o charakterze kulturalnym. Analizie poddano dwie realizacje ukazujące dwa sposoby interpretacji kontekstu i tożsamości miejsca: Muzeum II Wojny Światowej oraz Europejskie Centrum Solidarności.

Abstract

The spatial development of Gdańsk has always been inextricably linked with its hydrological system. The locally encountered watercourses and the vicinity of the sea was decisive for the development opportunities of the city over subsequent centuries. The tragic history of the previous century, as well as the post-war development of the shipyard areas, determined new limitations and a new identity of the city. The Young City of Gdańsk, which is currently coming into being within the territory of the former shipyards, is becoming a new showcase of the latest history of Gdańsk.

This paper describes a strategy of re-incorporating the territories of the former shipyards into the structure of Gdańsk through locating essential public functions of the cultural nature in this area. The analysis focuses on two projects, illustrating two ways of interpreting the context and identity of the place: the Museum of the Second World War, and the European Solidarity Centre.